

NUTQNING O'QITUVCHI FAOLIYATIDAGI O'RNI

Ishpulatova Dinora

Qarshi Davlat Universiteti Pedagogika fakulteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 2-kurs talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15103919>

Annotatsiya. O'qituvchi uchun nutq – bu nafaqat muloqot vositasi, balki bilimni yetkazish, o'quvchilar bilan samarali aloqa o'rnatish va ta'lim jarayonini boshqarishning muhim vositasidir.

Buyuk mutafakkir Abu Nasr Forobiy aytganidek, "Nutq – insonni hayvonlardan ajratib turuvchi eng muhim fazilatdir". O'qituvchi faoliyatida esa nutqning o'rni yanada muhim bo'lib, u o'quvchilarning bilimni qabul qilish darajasi, ularning darsga qiziqishi va o'qituvchi bilan bo'lgan aloqasini belgilaydi. Ushbu maqolada o'qituvchining nutqi va uning ta'lim jarayonidagi o'rni, samarali nutq qoidalari, o'qituvchi nutqining xususiyatlari va uni rivojlantirish yo'llari haqida batafsil so'z yuritamiz.

Tayanch iboralar: ravonlik, nutq madaniyati, jargonlar, o'quv material, imo-ishoralar.

THE ROLE OF SPEECH IN THE TEACHER'S WORK

Abstract. For a teacher, speech is not only a means of communication, but also an important means of conveying knowledge, establishing effective communication with students, and managing the educational process. As the great thinker Abu Nasr Al-Farabi said, "Speech is the most important quality that distinguishes a person from animals." In the work of a teacher, the role of speech is even more important, it determines the level of students' perception of knowledge, their interest in the lesson, and their relationship with the teacher. In this article, we will talk in detail about the teacher's speech and its role in the educational process, the rules of effective speech, the characteristics of the teacher's speech, and ways to develop it.

Key phrases: fluency, speech culture, jargon, educational material, gestures.

РОЛЬ РЕЧИ В РАБОТЕ УЧИТЕЛЯ

Аннотация. Для учителя речь является не только средством общения, но и важным инструментом передачи знаний, установления эффективной коммуникации с учащимися, управления образовательным процессом. Как сказал великий мыслитель Абу Наср аль-Фараби: «Речь — важнейшее качество, отличающее человека от животных». В работе учителя роль речи еще более важна, так как она определяет уровень восприятия знаний учащимися, их интерес к уроку, их взаимоотношения с учителем.

В данной статье мы подробно рассмотрим роль речи учителя и ее роль в образовательном процессе, правила эффективной речи, особенности речи учителя и пути ее развития.

Ключевые фразы: *беглость речи, культура речи, жаргон, учебный материал, жесты.*

Qiyin fan yo‘q faqat, hazm etilishi qyin bo‘lgan izohlargina bor xolos.

Gersen

O‘qituvchi nutq madaniyati: bilim va tarbiya kaliti. O‘qituvchi – jamiyatning eng muhim kasb egalaridan biri. U nafaqat bilim beradi, balki yosh avlodni tarbiyalaydi, ularning dunyoqarashini shakllantiradi. Shu bois, o‘qituvchining shaxsiy fazilatlarini, bilim saviyasi, pedagogik mahorati va, albatta, nutq madaniyati yuksak darajada bo‘lishi talab etiladi.

Zero, nutq – o‘qituvchining asosiy ish quroli. U orqali o‘qituvchi o‘quvchilarga bilim beradi, ularni tarbiyalaydi, fikr almashinadi

Nutq madaniyati deganda, til vositalaridan to‘g‘ri, aniq, ravon va ta’sirchan foydalanish tushuniladi. O‘qituvchining nutqi quyidagi xususiyatlarga ega bo‘lishi kerak:

- To‘g‘rilik: O‘qituvchi adabiy til me‘yorlariga rioya qilgan holda gapirishi kerak. Grammatik xatolar, shevaga xos so‘zlar, jargonlar va qo‘pol so‘zlardan qochish lozim.
- Aniqlik: O‘qituvchi fikrini aniq va tushunarli ifoda etishi kerak. Noaniq, mavhum iboralardan foydalanmaslikka harakat qilish lozim.
- Ravonlik: O‘qituvchi gapini ravon, uzluksiz va oson tushunarli tarzda bayon qilishi kerak. So‘zlarni to‘g‘ri talaffuz qilish, pauzalardan o‘rinli foydalanish muhim ahamiyatga ega.
- Ta’sirchanlik: O‘qituvchi nutqi o‘quvchilarda qiziqish uyg‘otishi, ularni o‘ylashga undashi, his-tuyg‘ularga ta’sir qilishi kerak. Buning uchun intonatsiyadan mohirona foydalanish, mimika va imo-ishoralarni qo‘llash maqsadga muvofiq.
- Soddalik va ixchamlik: O‘qituvchi nutqi sodda va ixcham bo‘lishi kerak. Murakkab, tushunarsiz so‘z va iboralardan qochish lozim.
- Adabiylik: O‘qituvchi nutqi adabiy til me‘yorlariga mos bo‘lishi kerak. Qo‘pol va jargon so‘zlardan foydalanmaslik kerak.

O‘qituvchining nutq madaniyati o‘quv jarayoniga quyidagicha ta’sir ko‘rsatadi:

- O'quvchilarning nutq madaniyatini rivojlantiradi: O'quvchilar o'qituvchining nutqidan o'rnak oladi. Agar o'qituvchi nutqi ravon, to'g'ri va ta'sirchan bo'lsa, o'quvchilar ham shunday gapirishga harakat qiladi.

- O'quv materialini oson tushunishga yordam beradi: Aniq va ravshan nutq o'quvchilarga o'quv materialini oson tushunishga yordam beradi.

- O'quvchilarning qiziqishini oshiradi: Ta'sirchan nutq o'quvchilarda darsga qiziqish uyg'otadi va ularni faol ishtirok etishga undaydi.

- O'quvchilarni tarbiyalashga yordam beradi: O'qituvchi nutqi orqali o'quvchilarda axloqiy fazilatlarni shakllantiradi, ularni vatanparvarlik, mehr-oqibat, halollik va boshqa ijobiy xislatlarga o'rgatadi.

Xulosa qilib aytganda, o'qituvchi nutq madaniyati – bu nafaqat kasbiy mahorat, balki pedagogik burch hamdir. O'qituvchi o'z nutqi orqali o'quvchilarga bilim beribgina qolmay, ularni barkamol insonlar qilib tarbiyalaydi. Shu bois, har bir o'qituvchi o'z nutq madaniyatini doimiy ravishda takomillashtirib borishi, adabiy til me'yorlarini chuqur o'rganishi va nutq texnikasini egallab borishi lozim. Zero, o'qituvchining nutqi – bu kelajak avlodning bilim va tarbiya kalitidir.

Qo'shimcha sifatida aytib o'tish joizki, o'qituvchining nutqi auditoriyaga moslashtirilgan bo'lishi kerak. Yosh o'quvchilar bilan muloqotda sodda va qisqa jumlar, yorqin misollar va o'yinlardan foydalanish maqsadga muvofiq. Kattaroq sinf o'quvchilari bilan esa jiddiyroq va ilmiyroq uslubda gaplashish mumkin. Bundan tashqari, o'qituvchi o'z nutqida turli xil usullarni qo'llashi mumkin: hikoya qilish, tushuntirish, savol-javob, munozara va boshqalar.

Eng muhimi, nutq jonli, qiziqarli va auditoriyani jalb qiladigan bo'lishi kerak.

REFERENCES

1. Sidiqova D.S (2021) Zamonaviy ta'limda masofaviy o'qitish tizimi. Ilmiy taraqqiyot 2(7),1027-1031
2. Shavkatovna, S. D. (2022). Masofaviy ta'lim sharoitida boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalarning kasbiy kompetentligini takomillashtirish metodikasi. PEDAGOGS jurnali, 1(1), 61-62
3. Ismoilova Yu. UMUMIY PEDAGOGIKA. "Fan va ta'lim " nashriyoti 2022-yil
4. Murodova Zu. UMUMIY PEDAGOGIKA "Fan va ta'lim " nashriyoti, 2022-yil
5. To'rayev S. Qashqadaryo jadidlari – Qarshi: Nasaf, 2002.
6. Qosimov B. Milliy uyg'onish: jasorat, ma'rifat, fidoyilik– Toshkent: Ma'naviyat, 2002.

7. Xujayarova N.S UMUMIY PEDAGOGIKA
8. Shadiyev A.R, Aslanova O.P. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi, innovatsiya va integratsiya. Darslik. Qarshi. 2021
9. Hasanboyev J, To'raqulov X.A, Alqarov Sh.A, Usmonov N.A. Pedagogika Toshkent:2016